

Список використаних джерел

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів»: Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1402-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Пушкіна О. В., Чебікіна Т. С. Інститут присяжних: історичні аспекти сьогодення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Юридичні науки 2014. Вип. 6-2. Т. 4. С. 126–129.

4. Шульга А. О. Елементи інституту народовладдя на стадії досудового розслідування як фактор моральності у кримінальному процесі. *Правовий часопис Донбасу*. № 4. 2019. С. 131–137.

Коваль Ольга Іванівна,

аспірантка кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

СУТНІСТЬ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ПІД ЧАС МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

З прийняттям 12 квітня 2012 року нового КПК України кримінальне процесуальне законодавство починає зазнавати кардинальних змін не тільки в частині реформування органів кримінальної юстиції та дотримання основоположних прав людини, але й в забезпеченні наглядових та контрольних функцій у кримінальному процесі.

Відповідно до ст. 124 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюють виключно суди [1] шляхом розгляду та вирішення у встановленій законом процесуальній формі, в тому числі кримінальних, господарських, адміністративних та цивільних справ.

Питанню дослідження судового контролю у кримінальному процесі, і зокрема в рамках міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, свої наукові праці присвятили такі вчені як Н. Ахтирська, В. Рогальська, М. Макаров, Л. Удалова, Д. Савицький, П. Мінка, В. Рожнова, Т. Ільєва, В. Юрчишин, В. Горбачевський, Р. Тракало, Д. Пеший та багато інших.

Порівнюючи Кримінально-процесуальний кодекс України 1960 року (далі – КПК України 1960 року) із чинним КПК України, спостерігаємо збільшення контрольних функції суду, на відміну від повноважень прокурора, в частині надання дозволів на проведення слідчих (розшукових) дій або при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

До прикладу, згідно зі ст. 165-2 КПК України 1960 року на стадії досудового слідства запобіжний захід, за винятком запобіжних

заходів у вигляді застави або взяття під варту, обирає орган дізнання, слідчий або прокурор самостійно [2].

Окрім цього, відповідно до ст. 147 КПК України 1960 року, відсторонення від посади провадилось з санкції прокурора чи його заступника на підставі мотивованої слідчим постанови, а ст. 177 зазначеного кодексу передбачалося проведення обшуку за вмотивованою постановою слідчого з санкції прокурора чи його заступника, за винятком житла чи іншого володіння особи [2].

Проте, у нормах чинного КПК України зазначені повноваження на стадії досудового розслідування закріплено виключно за слідчими суддями, так як, здійснюючи наглядові функції у кримінальному провадженні, прокурор не може одночасно виконувати і функцію контролю.

Незважаючи на те, що нагляд прокурора та судовий контроль мають різне призначення у кримінальному процесі, проте вони нерозривно пов'язані між собою, так як реалізації контрольних функцій судом передують реалізації функцій нагляду прокурором на стадії досудового розслідування, і становлять собою вони способи забезпечення законності у кримінальному провадженні, зокрема під час міжнародної правової допомоги.

Діяльність же слідчого судді у кримінальному провадженні являє собою окремий блок процесуальної діяльності, яка покликана перевіряти правильність дотримання та застосування вимог закону органом досудового розслідування або прокурором, а також перевіряти повноту реалізації наглядових функцій останнім. Тобто, така діяльність слідчого судді є ширшою.

Слід зазначити, що судовий контроль здійснюється відповідно до норм КПК України та є невід'ємним для міжнародної правової допомоги в стадії досудового розслідування. Саме слідчий суддя за наслідками розгляду клопотання органу досудового розслідування або прокурора надає дозвіл на обґрунтоване обмеження прав та свобод громадян, а також аргументує підстави застосування заходу забезпечення кримінального провадження, або ж необхідність проведення тієї чи іншої слідчої (розшукової) дії.

Відтак, Пеший Д.А. слушно наводить наступну думку Марчака В.Я. з якою неможливо не погодитись: вагомість та ефективність судового контролю за дотриманням прав людини полягає в тому, що навіть сам факт існування справляє позитивний вплив на роботу правоохоронних органів [3, ст. 136].

Дійсно, судовий контроль у кримінальному процесі виконує роль арбітра між процесуальною діяльністю органів досудового розслідування та прокурора з однієї сторони та слідчим суддею з іншої, оскільки саме суд при розгляді клопотань учасників провадження аналізує та констатує, чи є правомірним втручання у

приватне життя або спілкування громадян, чи правомірно обмежуються їх права та чи є необхідність у застосуванні такого обмеження тощо.

До того ж, його наявність допомагає органу досудового розслідування або прокурору вибрати правильний спосіб поведінки або вчинити законну процесуальну дію, які в підсумку матимуть результат, на проведення якого вони запитувались чи спрямовувались. Тобто, він виступає для них, так би мовити, початковою підставою, оскільки слідчим суддею перевіряється обґрунтованість, правильність та повнота наведення мотивів звернення з процесуальним документом, який є підставою для проведення слідчих (розшукових) дій.

Тому, роль судового контролю з прийняттям чинного КПК України продовжує невинно зростати. Численні зміни та доповнення, які вносяться до нього, активна міжнародна співпраця України у сфері кримінального судочинства слугують формуванню та утвердженню ролі суду як незалежного, неупередженого та авторитетного інституту у змагальному процесі сторони обвинувачення та сторони захисту.

Отже, досліджуючи сутність судового контролю під час міжнародної правової допомоги при проведенні процесуальних дій в стадії досудового розслідування вважаю за необхідне звернути увагу на розширенні контрольних повноважень суду, які виступають еталоном дотримання основоположних прав та законних інтересів людини і громадянина, а також законним засобом їх обмеження під час кримінального провадження, зокрема під час міжнародної правової допомоги.

При цьому, сутність судового контролю під час міжнародної правової допомоги на стадії досудового розслідування можна сформувати як процесуальну діяльність слідчого судді, яка полягає у перевірці дотримання вимог закону органом досудового розслідування або прокурором, а також повноту реалізації наглядових функцій останнім у кримінальному провадженні під час підготовки запиту про міжнародну правову допомогу компетентному органу іноземної держави або ж, навпаки, при його виконанні на території України.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. №254к/96-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.

2. Кримінально-процесуальний кодекс України : затв. Законом України від 28 груд. 1960 р. № 1001_05. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text>.

3. Пеший Д.А. Судовий контроль як засіб забезпечення законності в досудовому кримінальному провадженні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2014. № 10–1, т. 2. С. 135–138.